

Sociální pedagogika jako studijní obor

Sociální pedagogika na Katedře křesťanské výchovy Cyrilometodějské teologické fakulty na Univerzitě Palackého v Olomouci

Milena Öbrink Hobzová

Úvod

Obor Sociální pedagogika již více než 10 let utváří nabídku studia Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Jde o studijní program, který navazuje jednak na křesťanskou tradici pomoci lidem v tíživé životní situaci, jednak také rozšiřuje nabídku studovat neteologický obor na nejmenší fakultě olomoucké univerzity, jejíž prostředí je mezi svými studenty oblíbené pro svoji schopnost poskytnout příjemné podmínky nejen ke studiu, ale také pro svůj sebezvoje a nalezení cesty k uplatnění na trhu práce.

I když v současnosti, v akademickém roce 2020/2021, dobíhá akreditace studijního programu Sociální pedagogika, kterou zaštiťovala a pečlivě rozvíjela jen Cyrilometodějská teologická fakulta (dále CMTF UP), nyní je již druhým rokem studujícím nabízen program Sociální pedagogika ve spolupráci s Pedagogickou fakultou. Obor je pod touto fakultou veden, studenti jsou tedy na Pedagogické fakultě imatrikulováni, garanci však nadále drží právě fakulta teologická, která tím navazuje na tradici, již započala před třinácti lety.

Historie studijního programu a jeho koncepce

Výuka převážné většiny předmětů na sociální pedagogice byla svěřena již na začátku existence oboru Katedře křesťanské výchovy pod vedením doc. Rudolfa Smahela. Uvedená katedra byla zřízena v roce 1993 a zajišťovala výuku pedagogických, psychologických a katechetických předmětů u různých oborů akreditovaných na CMTF UP. Myšlenka založit nový studijní program s pedagogickým zaměřením se poprvé objevila v roce 2004. U zrodu první koncepce bakalářského studijního programu Sociální pedagogika byl dr. Jiří Pospíšil a dr. Jaroslava Malinů. Po pečlivé přípravě byl program zaslán k akreditaci. Poprvé byl program otevřen roku 2007 a od této doby je nedílnou součástí CMTF UP. V roce 2009 byla nabídka rozšířena o možnost studovat sociální pedagogiku v kombinované formě.

Krátce po otevření prvního ročníku bakalářského studia však začala na fakultě dozrávat myšlenka na návrh navazujícího magisterského studia sociální pedagogiky. Této přípravě se ujala doc. Petra Potměšilová, která ve vedení Katedry křesťanské výchovy nahradila v roce 2016 pana doc. Rudolfa Smahela a je v současnosti garantkou programu Sociální pedagogika s Pedagogickou fakultou. Byla to právě ona, která s dalšími členy katedry vytvořila koncepci tohoto studia. První ročník navazujícího magisterského programu v prezenční formě byl otevřen v akademickém roce 2015/2016 a v kombinované formě v akademickém roce 2017/2018. Koncepce studijního oboru vycházela ze tří základních předpokladů, dva z nich se prolínaly i bakalářským stupněm studia:

1. širší pojetí sociální pedagogiky,
2. zaměření Cyrilometodějské teologické fakulty,
3. návaznost na bakalářský stupeň sociální pedagogiky.

Studenti magisterského studia byli a také dle současné akreditace jsou připravováni především na práci s dětmi a mládeží ve volném čase a na práci s dalšími sociálními skupinami (dětí a mládež v riziku, dospělí a senioři). Cílem jednotlivých předmětů je u studentů prohlubovat a rozvíjet

potřebné vědomosti a dovednosti tak, aby byli schopni samostatně a efektivně vykonávat profesi sociálního pedagoga. Získané vědomosti jsou proto aplikovány na řídicí, tvůrčí a sociálněvýchovné aktivity v praxi. Právě příprava, realizace a také hodnocení preventivních a intervenčních projektů jednoznačně zůstává i v současnosti příznačné pro navazující magisterské studium, které je pod Pedagogickou fakultou nabízeno jako specializace CMTF Projektování a management.

Profil absolventa bakalářského i magisterského stupně odpovídá Standardům vzdělávání v oblasti sociální pedagogiky Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice, u jejichž tvorby byli za olomouckou sociální pedagogiku přítomni její dva členové, dr. Jiří Pospíšil a dr. Milena Öbrink Hobzová.

Již první akreditovaný program Sociální pedagogika souvisel s posláním fakulty: v rámci výuky byl kladen důraz na rozvoj hodnot a principů akcentovaných v křesťanské tradici a jejich využití ve výchovném procesu. Tomu také odpovídala koncepce skladby předmětů. V humanitním a všeobecném základu měli studenti možnost nahlédnout nejen do sociologie, filozofie, práva, sociální práce, ale také se zabývali kulturními dějinami Evropy. Důraz byl rovněž kladen na etický aspekt sociální pedagogiky. Dalším souborem předmětů byl pedagogicko-psychologický základ. Protože se sociální pedagogika na CMTF UP vždy profilovala v rámci nejširšího pojetí a kladla důraz na primární prevenci v institucionalizované i neinstitutionalizované výchově, v případě předmětů odborné profilace se studenti zabývali nejen sociální pedagogikou, sociálněpatologickými jevy, pedagogikou volného času, ale také řízením volnočasových aktivit.

Právě v důsledku tohoto pojetí, v němž byla zdůrazňována prevence ve volném čase, si studenti prezenční i kombinované formy povinně volili čtyři druhy metodik zájmových činností (v oblasti dramatické výchovy, hudební výchovy, výtvarné výchovy, přírodovědné oblasti, humanitní výchovy, výpočetní techniky a tělesné a pohybové rekreace). Přípravu studentů pro působení mezi různými skupinami klientů nejen v oblasti prevence, ale také intervence dotvářela široká škála dalších povinně volitelných předmětů, např. alternativní školské systémy, semináře arteterapie, zážitkové pedagogiky a andragogiky či úvod do studia masové komunikace.

Součástí bakalářského prezenčního studia se stalo hned v úvodu existence oboru studijní soustředění, které vždy probíhalo po zápisu studentů do 1. ročníku a které vedli pracovníci Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku. Během těchto dnů se skupina studentů mohla navzájem poznat a zároveň zažít metody sociální pedagogiky na vlastní kůži. Toto soustředění probíhá i v současnosti v rámci nové akreditace s Pedagogickou fakultou.

Další charakteristikou, kterou se obor Sociální pedagogika na CMTF UP vyznačuje, je propojenost teorie s praxí, která se odráží i v koncepci závěrečných prací. Zatímco studenti navazujícího magisterského studia se ve svých diplomových pracích věnují výzkumu, který reflektuje sociálněpedagogická témata, studenti bakalářského studia si mohou zvolit mezi bakalářskou prací a bakalářským projektem. Bakalářská práce se snaží orientovat na výzkum, proto je během studia prohlubována také metodologie. Projekty jsou však úzce spjaty s konkrétními organizacemi. Právě na základě spolupráce s různými partnery v oblastech školství, sociálních služeb, neziskových organizací atd. vznikají konkrétní nápady, jak lze rozvíjet aktivity pro cílovou skupinu sociální pedagogiky, se kterou pracuje daná organizace. Tento typ závěrečných prací tedy v konečném důsledku vede nejen k rozvoji daného zařízení, ale také k uplatnění studentů po studiu a přispívá k profesionalizaci sociálního pedagoga. Stejná idea byla zachována také v současné akreditaci s Pedagogickou fakultou.

V rámci praxí na oboru byli studenti vždy motivováni vybírat si pokaždé jiný typ organizace tak, aby během studia získali zkušenosti z různých oblastí působnosti sociální pedagogiky a také s různými skupinami, ať již dětmi, mládeží, či dospělými.

Současná podoba studia sociální pedagogiky na CMTF UP

Jak jsme zmínili již v úvodu představení oboru, současná situace je v porovnání se začátky jiná. V prvé řadě došlo při žádosti o institucionální akreditaci Univerzity Palackého v roce 2019 k tomu, že se na realizaci programu Sociální pedagogika (oba stupně studia i obě formy) podílejí jak CMTF UP,

tak Pedagogická fakulta, pro kterou se jedná o nově vzniklý obor. Kromě společných předmětů si studenti bakalářského studia zvolí buď specializaci Výchova ve volném čase (specializace CMTF UP), nebo Prevence sociálněpatologických jevů (specializace Pedagogické fakulty). Na výuce předmětů společného základu však rovným dílem participují obě fakulty. Stejná situace panuje na navazujícím magisterském studiu (opět v případě obou forem). Specializace, kterou si pro magisterské navazující studium zvolila CMTF UP a která pokračuje v tradicích započatých již dříve, se nazývá Projektování a management, v případě Pedagogické fakulty jde o Výchovné poradenství.

Profil absolventa

Obecně můžeme říci, že se studijní specializace CMTF UP orientují na rozvoj kompetencí pro práci nejen s dětmi a mládeží, ale také s dalšími skupinami ve volném čase. Snaha je podporovat u studentů znalosti a dovednosti, které jim pomohou v praxi u různých skupin rozvíjet jejich osobnost a podpořit klienty ve vytváření hodnot, postojů, zdravého životního stylu i v hledání smyslu života. To vše činit v souladu s hodnotami, které jsou zdůrazňovány v křesťanské tradici („Změna akreditace,“ 2018).

CMTF UP vychovala řadu absolventů, kteří našli své uplatnění v celé šíři sociální pedagogiky – ať jde např. o vychovatele ve školách a školských zařízeních, asistenty pedagoga, pedagogy volného času, či sociální pracovníky v sociálních službách (nizkoprahová zařízení pro děti a mládež, kontaktní centra pro uživatele drog, azylové domy atd.). Zároveň mnoho z nich již za ta léta působí v těchto organizacích na řídicích pozicích a vrací se na CMTF UP jako externí pracovníci, kteří o své praxi referují současným studentům. Absolventi olomoucké teologické fakulty šíří dobré jméno oboru i v oblasti sociálněprávní ochrany dětí, personalistiky či médií.

Sociální pedagogiky na Cyrilometodějské teologické fakultě si bývalí studenti cení z několika důvodů. Prvním z nich je získání kompetencí nutných v praxi, dále pozitivně hodnotí individuální přístup vyučujících a rodinné prostředí, které tato fakulta nabízí. Proto se také rádi na fakultu vrací a spolupracují jako externisté. Zájem o kontakt s fakultou se projevil např. v roce 2015, kdy se poprvé uskutečnila konference Sociální pedagogika v teorii a praxi, anebo v roce 2018, kdy se u příležitosti 10. výročí oboru Sociální pedagogika konalo setkání absolventů.

Věda a výzkum

Vědecké zaměření v oblasti sociální pedagogiky na CMTF UP vyplynulo ze zaměření osobností působících na Katedře křesťanské výchovy, které v prvních letech spojoval výzkum v oblasti hodnot a jejich odrazu ve výchově jedince a jeho trávení volného času v prostředí současného světa. Výzkumy z této oblasti jsou již několik let prezentovány na mezinárodní konferenci Mládež a hodnoty s podtitulem „Výchova k hodnotám v kontextu pluralitní a multikulturní společnosti“, kterou každé dva roky pořádá Katedra křesťanské výchovy a Paidagogos – Spolek pro filozofii, teorii a praxi výchovy a vzdělávání a která se v posledních letech stala platformou pro diskuzi odborníků z oblasti sociální pedagogiky.

Sociální pedagogiku, její vymezení i těsné sepejetí s dalšími disciplínami se snažili členové katedry přiblížit v kolektivní monografii s názvem *Sociální pedagogika v teorii a praxi* (Potměšilová, 2013). V ní poukázali nejen na cíle a metody v práci sociálního pedagoga a přiblížili etický i duchovní rozměr pedagogické praxe. Částečně na tuto publikaci o dva roky později navázala *Sociální pedagogika a její metody* (Sobková, Öbrink Hobzová, & Pospíšilová, 2015), která si kromě metod více všímala pojetí sociální pedagogiky v zahraničí (např. ve Velké Británii, Skandinávii, Německu, Polsku). Stěžejní téma hodnot a výchovy k hodnotám se objevilo v další společné publikaci s názvem *Odrazy emocí v postojích k imigrantům* (Sobková, Öbrink Hobzová, & Trochtová, 2016).

Již v těchto pracích se ukazuje výzkumné zaměření akademických pracovníků, kteří vyučují na oboru Sociální pedagogika. Společně se studenty se ve specifickém vysokoškolském výzkumu soustředí na následující témata – integrace osob se zdravotním postižením a temperament u dětí

se speciálními vzdělávacími potřebami (doc. P. Potměšilová), sociální a osobnostní rozvoj jedince zahrnující emocionální a spirituální hledisko (dr. G. Šarníková), jazykové vzdělávání dospělých přistěhovalců, jejich integrace a obecně multikulturní výchova (dr. M. Öbrink Hobzová), duchovní rozměr sociální pedagogiky a rozvíjení přirozené spirituality člověka (dr. M. Fojtíková Roubalová, doc. L. Dřimal, A. Košárková), hodnoty a výchova k hodnotách (dr. L. Trochtová).

Je také nutné podotknout, že členové Katedry křesťanské výchovy, dr. Jiří Pospíšil a dr. Milena Öbrink Hobzová, stáli v roce 2013 u zrodu Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice a jsou členy Výkonné rady. Dr. M. Öbrink Hobzová je také aktivní v redakci časopisu *Sociální pedagogika* na pozici redaktorky recenzí a informací.

Závěr

Sociální pedagogika na CMTF UP v Olomouci, v době svého založení „nejmladší“ sociální pedagogika v ČR, ušla za dobu svého působení kus cesty: proměnila se na atraktivní studijní obor, který je nyní nedílnou součástí nabídky olomoucké univerzity a jehož absolventi nacházejí po studiu uplatnění v praxi. Zároveň vyučující nechybí při důležitých setkáních partnerů z dalších vysokých škol a diskuzích o směřování české sociální pedagogiky v rámci Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice a také profese sociálního pedagoga.

Na základě píše, kterou členové Katedry křesťanské výchovy během existence sociální pedagogiky již mnohokrát prokázali, lze říci, že další rozvoj tohoto oboru, pokud tomu podmínky ve společnosti dovolí, je v dobrých rukou.

Financování

Článek byl podpořen z projektu specifického vysokoškolského výzkumu Interní grantové agentury UP č. CMTF_2020_08.

Literatura

Potměšilová, P. (Ed.). (2013). *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Sobková, P., Öbrink Hobzová, M., & Pospíšilová, H. (Eds.). (2015). *Sociální pedagogika a její metody*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Sobková, P., Öbrink Hobzová, M., & Trochtová, L. S. (2016). *Odrasy emocí v postojích k imigrantům*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Změna akreditace studijního oboru Sociální pedagogika a nový způsob přihlašování. (2018, Prosinec 21). *Novinky @ Cyrilometodějská teologická fakulta*. Dostupné z <https://www.cmtf.upol.cz/nc/zprava/clanek/zmena-akreditace-studijniho-oboru-socialni-pedagogika-a-novy-zpusob-prihlasovani/>

Milena Öbrink Hobzová
Cyrilometodějská teologická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Mgr. Milena Öbrink Hobzová, Ph.D. vystudovala anglický, český a německý jazyk na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V roce 2014 obhájila doktorskou práci na téma jazykového vzdělávání přistěhovalců v České republice a ve Švédsku. V současnosti působí jako odborná asistentka v oblasti sociální pedagogiky na Katedře křesťanské výchovy na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Její výzkumná činnost zahrnuje vzdělávání přistěhovalců, multikulturní a mediální výchovu. Aktuálně se věnuje výzkumu, který se zaměřuje na lektory jazyků pracující s dospělými imigranty ve Švédsku a v České republice a jejich pohledu na práci s cizinci.